

ANADOLU UYGARLIKLARI

Anadolu

Tarihin her döneminde Anadolu'ya büyük göçler yapılmıştır.

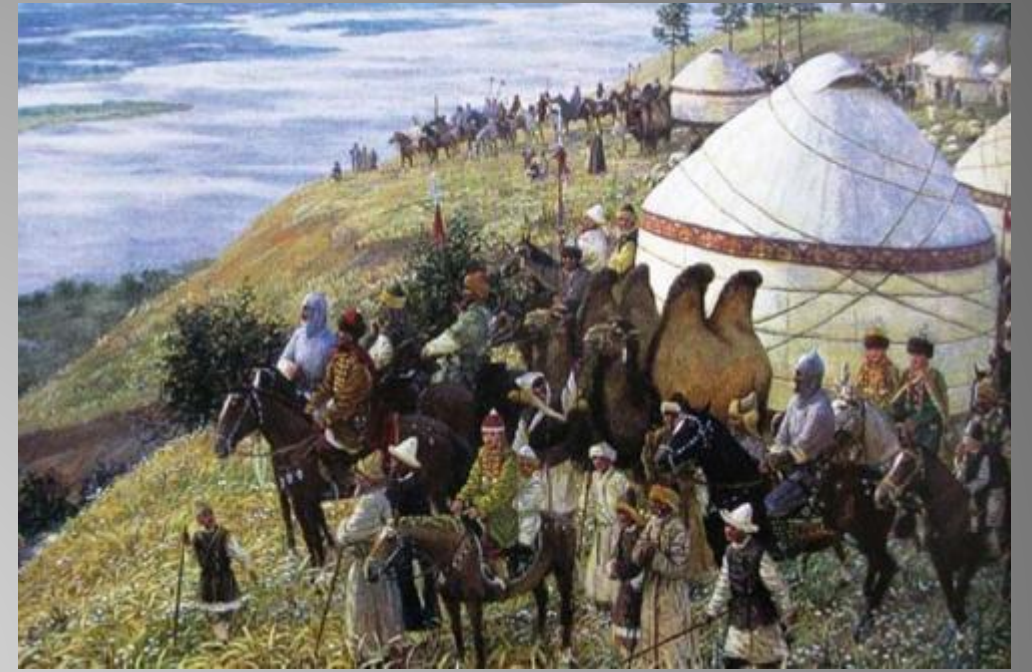
1 Anadolu'nun,
Verimli topraklara sahip olması

2 Çok sayıda akarsunun varlığı
sayesinde sulu tarım imkanlarının
geniş olması

3 İnsan yaşamına uygun iklim
özelliklerine sahip olması

4 Asya ve Avrupa'yı birbirine
bağlayan köprü niteliğinde olması
ve göç yolları üzerinde bulunması

gibi özellikleri birçok uygarlığın yerleşim yeri olarak burayı
seçmesinde etkili olmuştur.

HİTİTLER

1

Başkenti Hattuşaş (Çorum)

2

Anadolu'da kurulan ilk uygarlıktır.

3

Çivi ve hiyeroglif (resim yazısı) kullanıldı.

4

Anal denilen tanrıya hesap verdikleri yıllıklar ilk tarih yazıcılığı sayılır.

HİTİTLER

5

Geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır.

6

Hititler ile Mısırlılar arasında tarihte ilk bilinen yazılı antlaşma olan Kadeş antlaşması imzalanmıştır.

7

Soylulardan oluşan "Pankuş Meclisi" önemli kararların alınmasında etkilidir

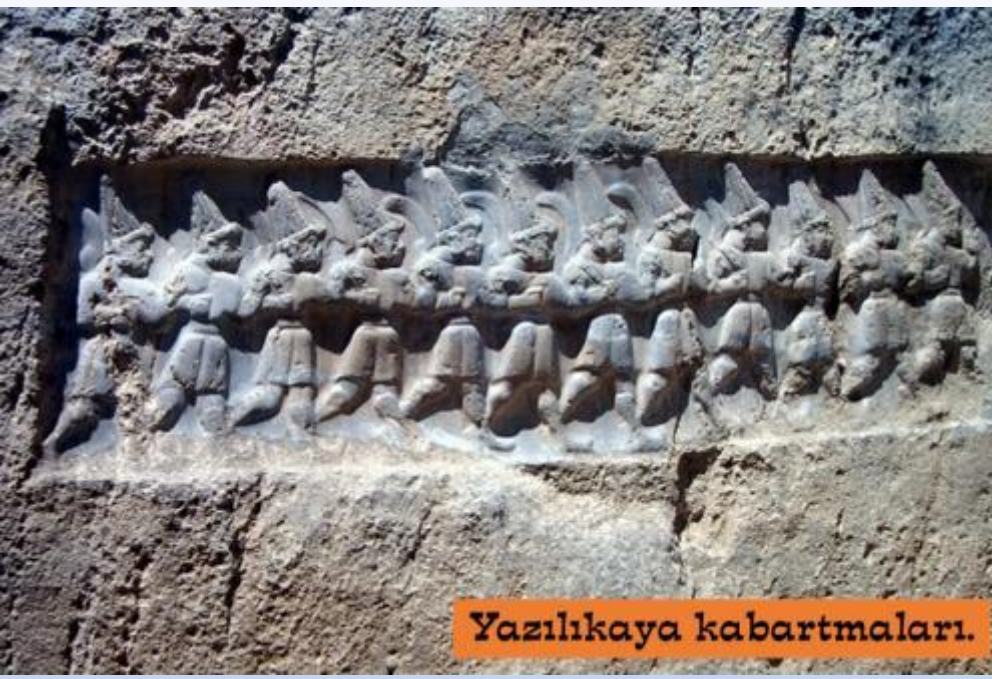
8

Hititlerde çok tanrılı dine inanılırdı.Bu Anadolu'ya bu yüzden "Bin tanrılı ülke " adı verilirdi.

"Tavananna" adı verilen kraliçe, kralın en yakın yardımcısı idi ve yönetimde etkisi vardı.

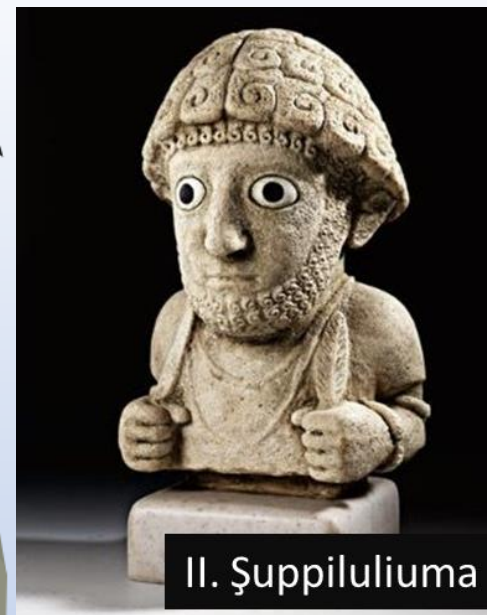

Yazılıkaya kabartmaları.

İvriz kabartmaları

Il. Šuppiluliuma

Hitit Güneş Kursu

Kadeş Antlaşması metni

Oturan tanrıça ve çocuğu

ÖRNEK SORU

Hititlerde Tavananna denilen kraliçenin geniş yetkileri vardı. Kralın olmadığı zamanlarda ayinleri yönetir, devlet işlerini idare ederdi. Antlaşmalarda kralla birlikte kraliçenin de adı ve mührü bulunurdu. Buna göre Hititlerle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) Kraliçenin ülkeyi tek başına yönettiği

B) Kraliçenin siyasi gücünün olmadığı

C) Kralın yetkilerinin kısıtlandığı

D) Kraliçenin devlet yönetiminde söz sahibi olduğu

ÖRNEK SORU

Hititlerde kral Pankuş Meclisi'ne karşı sorumluydu. Pankuş Meclisi gerektiğinde kral ve kraliçeyi yargıladı.

Hititlerdeki bu durum aşağıdakilerden hangisini gösterir?

A) Krallığın babadan oğula geçtiğini

☒ *B) Kralın yetkilerinin sınırsız olmadığını*

C) Hukuk kurallarının yazılı hale getirildiğini

D) Prensler arasında taht kavgalarının yaşandığını

Bursluluk 2020

Hititlerde devlet, askerî ve dinî yetkileri olan kral tarafından yönetilirdi. Kralın en önemli yardımcısı Tavananna adı verilen kraliçeydi. Tanrılara hesap vermek amacıyla anal adı verilen yıllıklar tutarlardı.

Buna göre Hitit uygarlığı ile ilgili aşağıda kilerden hangisi söylenemez?

A) Kadın devlet yönetimine katılmıştır.

B) Yazılı belgeler oluşturmuşlardır.

C) Devlet yönetiminde din etkilidir.

☒ D) Tek tanrılı bir din anlayışı vardır.

FRİGLER

01

*Başkentleri Gordion
(Ankara ili Polatlı ilçesi)*

02

*En önemli geçim
kaynakları tarımdır.*

03

En ünlü kralı Midas'dır.

FRİGLER

04

*"Fibula" denilen çengelli
iğneyi, kilim ve seramiği
kullandılar.*

05

*Madencilik, dokumacılık,
seramik sanatı ile
uğraştılar.*

06

*"Tapates" denilen kilimler
dokunurdu.*

Friglerde öküz kesmenin ve saban kırmanın cezası ölümdü.

Bu bilgiye dayanarak Frigler ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir?

A)Halk birbirine eşit olmayan sınıflara ayrılmıştır

B)Dokumacılık faaliyetler, bütün ülkeye yayılmıştır.

☒ Tarım faaliyetlerini koruyan kanunlar yapmışlardır.

D)Merkezi yönetim anlayışını benimsemişlerdir.

Paranın kullanılmadığı zamanları düşünelim.
Acaba insanlar ihtiyaçlarını nasıl karşılıyor,
nasıl alışveriş yapıyorlardı?

Değiş Tokuş, Takas

1

Kral Giges tarafından MÖ 687'de Gediz ve K. Menderes nehirleri arasında kuruldu. Başkentleri "Sard" şehriydi.

2

Sard'dan Asur'un başkenti Ninova'ya kadar uzanan ticaret için yapılan ünlü Kral Yolu'nu yapmışlardır.

3

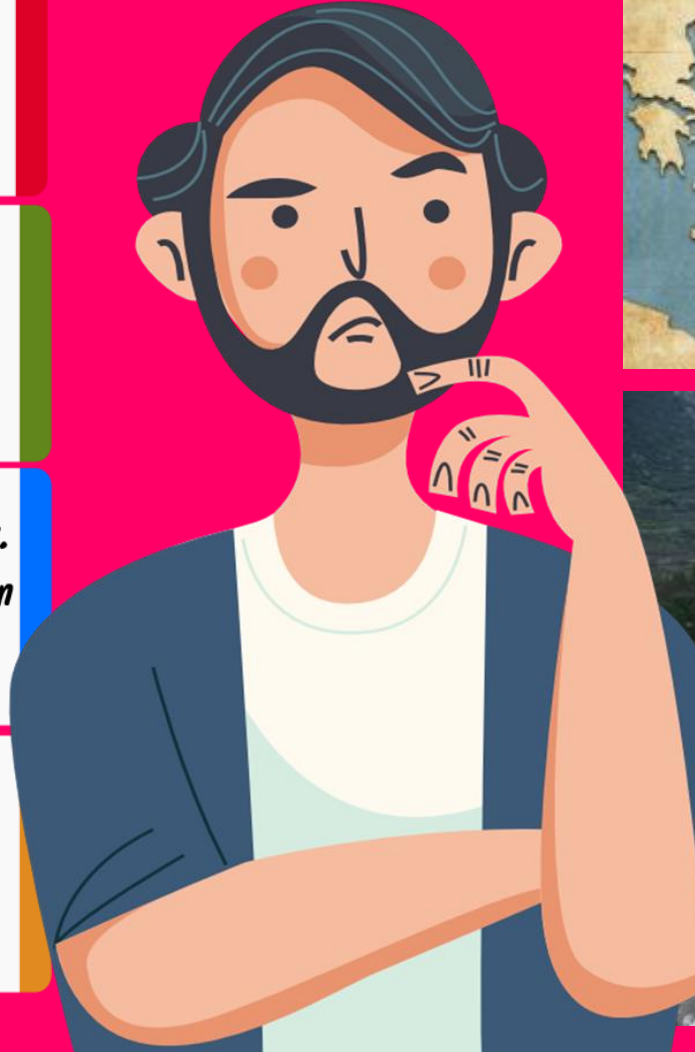
Parayı bularak takas usulüne son vermişlerdir.

4

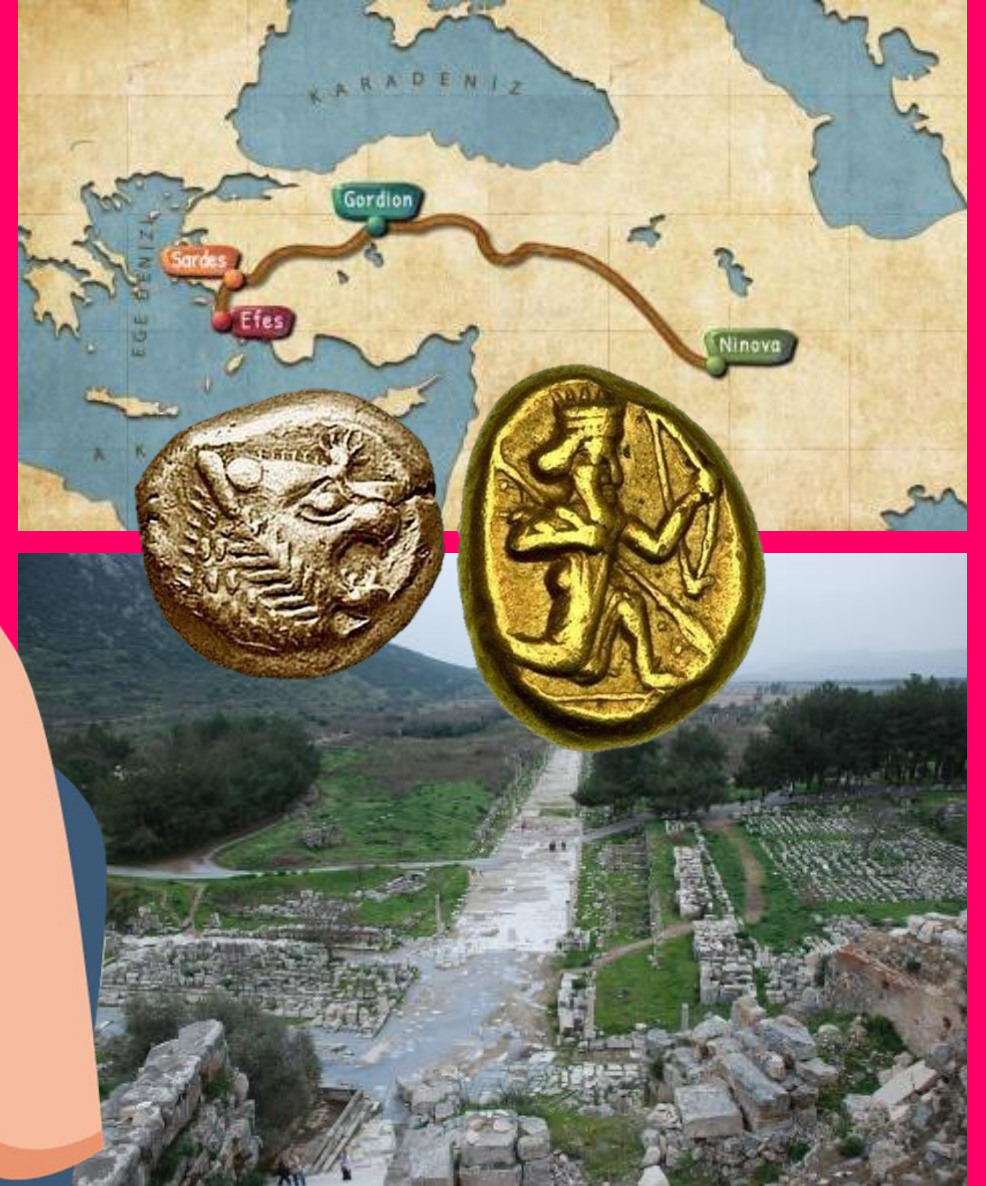
Altın ve gümüş madenlerini işletmişler. Orduda paralı askerler kullandıkları için kısa sürede yıkılmışlardır.

5

Çok tanrılı dinleri vardı. Fenike Alfabetini kullanmışlardır.

LİDYALILAR

Tarihte parayı ilk kez bulan Lidyalılardır. Lidyalıların paralarının altından yapılmış olması, aşağıdakilerden hangisinin bir kanıtıdır?

A) Güçlü bir askerî teşkilata sahip olduklarının

B) Ekonomik bakımdan zengin olduklarının

C) Çevre uygarlıklardan etkilendiklerinin

D) Bilimsel alanda gelişmiş olduklarının

İYONLAR

01

Şehir devletleri halinde yaşadılar, başkentleri yoktur, *Efes, Milet, Foça, İzmir* önemli şehirlerdir.

02

En önemli geçim kaynakları *deniz ticaretidir*. Akdeniz ve Karadeniz'de koloniler kurmuşlardır.

03

Ticaretin gelişmesi sonucu *birçok kültür ile* ilişki kurdular.

04

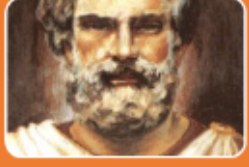
Diğer Anadolu uygarlıklarında olduğu gibi dinleri *çok tanrılıdır*.

05

Mimaride büyük eserler ortaya koymuşlar. *Efes'teki Artemis Tapınağı* dünyanın en güzel eserlerinden sayılan görkemli bir yapıdır.

Tales-Felsefe

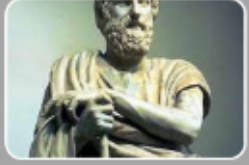
Pisagor-Matematik

Hipokrat-Tıp

Herodot-Tarih

Homeros-Edebiyat

Özgür
düşünce ve
bilim
gelişmiştir.

Fenike alfabesini
kullanmışlardır. Fenike
alfabesi buradan
Yunanistan'a ve oradan
Roma'ya geçerek günümüz
Latin alfabesi oluşmuştur.

𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈
aleph	beth	gimel	daleth	he	waw	zayin	heth	teth
𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑
yod	kaph	lamed	mem	nun	samekh			
𐤒	𐤓	𐤔	𐤕	𐤖	𐤗	𐤘	𐤙	𐤚
ayin	pe	sade	qoph	resh	shin	taw		
𐤛	𐤜	𐤝	𐤞	𐤟	𐤠	𐤡	𐤢	𐤣

ALFABE

Bursluluk 2019

Thales (Tales), Pythagoras (Pisagor), Hipokrates (Hipokrat), Homeros, Diogenes (Diyojen) gibi ünlü bilim insanları İyonlar döneminde yetişmiştir.

Bu bilgide İyonların aşağıdaki özelliklerinden hangisi vurgulanmaktadır?

A) Fenike alfabesini kullanması

B) Çok tanrılı bir inanca sahip olması

C) Akdeniz ve Karadeniz'de koloniler kurması

☒ D) Bilim ve düşüncede ileri bir medeniyet olması

Bursluluk 2018

Özgür düşünceye önem veren ve birçok bilim insanı yetiştiren İlk Çağ Uygarlığı aşağıdakilerden hangisidir?

☒ İyonlar

C) Lidyalılar

B) Sümerler

D) Frigler

- Denizcilikle uğraşmışlardır.
- Anadolu'da bilimsel yönden en ileri seviyeye ulaşmışlardır.
- Halk, yönetimde söz sahibi olmuştur.

Yukarıdaki özellikler hangi Anadolu uygarlığına aittir?

A) Hititler

B) Urartular

☒ C) İyonyalılar

D) Frigyalılar

URARTULAR

1

Başkenti Tuşpa (Van ili) ülke Krallıkla yönetilmekte olup, ülke illere bölünmüş, bu illere merkezden atanan valiler gönderilmektedir.

Tarım ve Hayvancılıkla uğraşmış, göletler yapmışlar, tarımı geliştirmek için sulama kanalları açmışlardır.

2

3

Maden işçiliği ve mimari gelişmiştir. Anadoluda madencilikte en ileri giden devlettir.

Çivi ve Hiyeroglif yazısını kullanmışlardır.

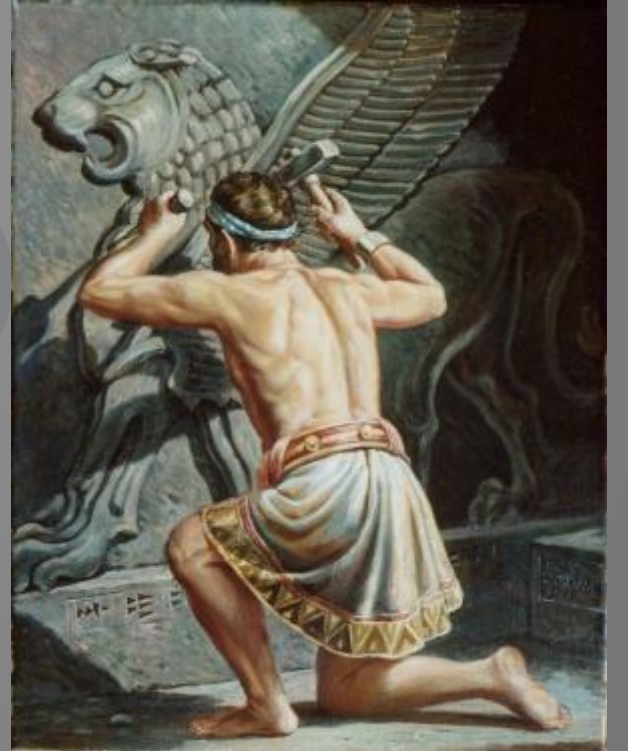

4

5

Ölümden sonraki hayata inandıklarından mezara ölülerin eşyalarını da koymaktadırlar.

ÖRNEK SORU

Urartular mezarlarını oda biçiminde yapmışlar ve ölülerin yanına günlük hayatta kullanılan bazı eşyalar bırakmışlardır.

Urartuların bu tutumu aşağıdakilerden hangisine inandıklarını gösterir?

☒ Hayatın, ölümden sonra da devam ettiğine

B)Çok tanrılı dinlere

C)Kralların tanrıların temsilcisi olduğuna

D)Tabiat varlıklarının ilah olduğuna

**Mimaride ileri
gitmiřlerdir. En önemli
eserleri Van kalesi ve
Çavuştepe'dir.**

ÖRNEK SORU

I.Sümerlerin hukuk kurallarını yazılı hale getirmeleri

II.İyoniyaların Karadeniz’de koloniler kurmaları

III.Lidyalıların Kral Yolu’nu yapmaları

IV.Asurluların Anadolu'da ticaret kolonileri kurmaları

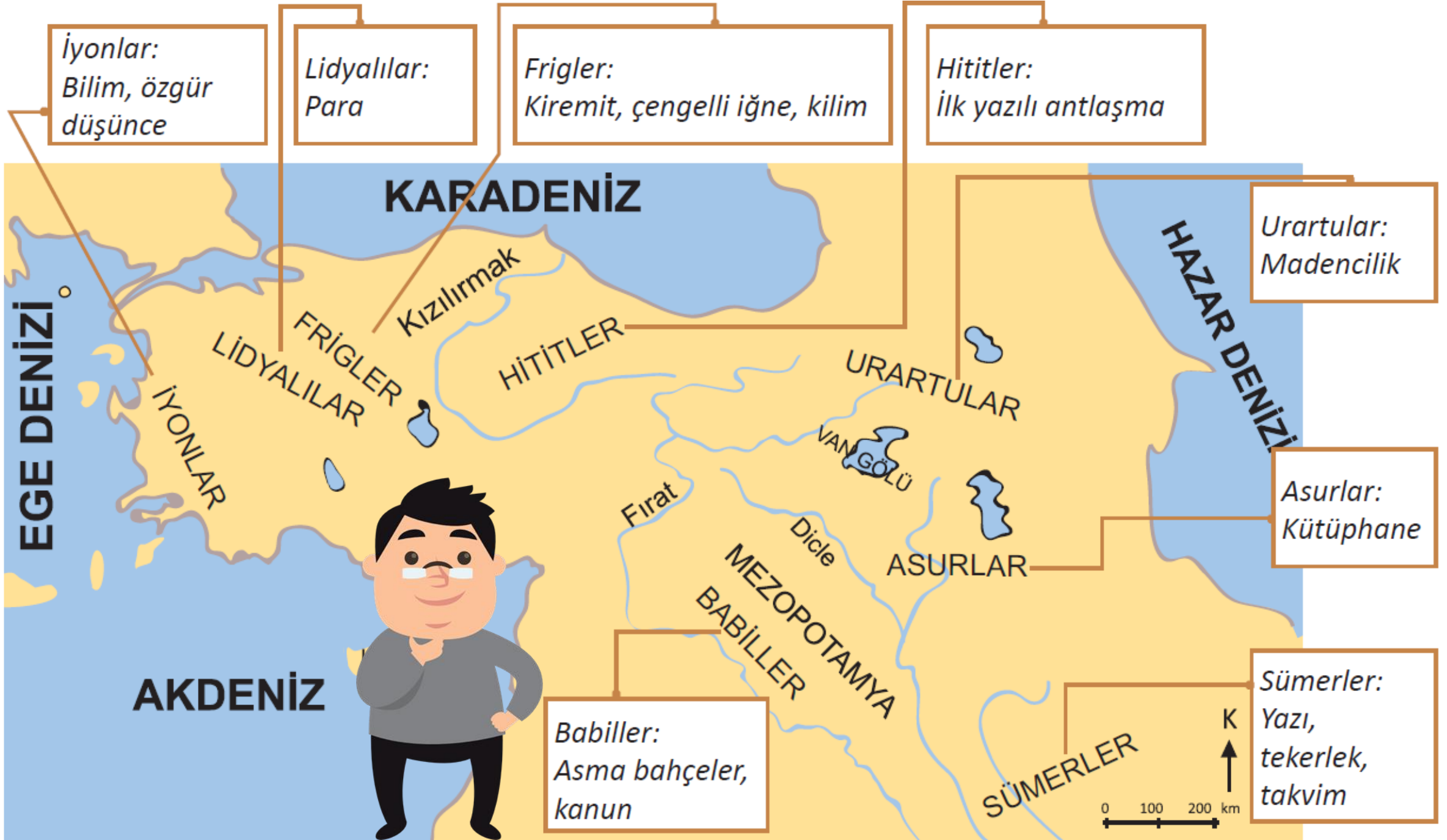
Yukarıdaki gelişmelerden hangileri Anadolu ile Mezopotamya arasında kültürel etkileşim yaşanmasına ortam hazırlamıştır?

A) I ve II

B) II ve IV

C) I ve III

 III ve IV

D Y

Urartular, kale mimarisinde ve taş işlemeciliğinde gelişmişlerdir.

Sümerler, güneş yılı esasına dayalı takvimi geliştirmişlerdir.

Anadolu'ya yazıyı Sümerler götürmüştür.

ASURLULAR

Sümerler Uruk, Ur gibi şehir devletlerinden oluşmuşlardır.

Babiller, Anadolu'da kurulan uygarlıklardan biridir.

Kadeş Antlaşması Hititler ile Sümerler arasında imzalanmıştır.

İyonlar, tarımın gelişmesi için sert kanunlar yapmışlardır.

D

Y

Y

D

Y

Y

Y

Özet - Hititler (M.Ö. 1650 – M.Ö. 1200)

- **1. Köken ve Etnik Yapı**

- Hint-Avrupa kökenli bir halktır.
- Anadolu'ya kuzeyden gelmişler, Hattilerle kaynaşmışlardır.
- Devlet yapısı içinde Hattilerden ve Mezopotamya kültüründen etkiler taşırlar.

- **2. Coğrafya**

- İç Anadolu'da **Kızılırmak Havzası** çevresinde yerleştiler.
- Başkent: **Hattuşas (Boğazköy/Çorum)**.

Özet - Hititler (M.Ö. 1650 – M.Ö. 1200)

- **3. Önemli Olaylar**

- M.Ö. 17. yy'da I. Hattuşili ile güçlendiler.
- Mısır ile yaptıkları **Kadeş Antlaşması** (M.Ö. 1280 civarı) tarihte ilk yazılı antlaşma.
- “Deniz Kavimleri” istilalarıyla yıkıldılar.

- **4. Devlet Yönetimi**

- Krallık vardı, kral **başkomutan, başyargıç ve başrahip** idi.
- Kraliçe (**Tavananna**) devlet yönetimine katılırdı.
- Soylular meclisi (**Pankuş**) danışma organıydı.

Özet - Hititler (M.Ö. 1650 – M.Ö. 1200)

- **5. Kültür ve Din**

- Çok tanrılı inanış: “**Bin Tanrılı Halk**” olarak bilinirler.
- Anadolu ve Mezopotamya tanrılarını kendi panteonlarına katmışlardır.

- **6. Yazı ve Hukuk**

- Çivi yazısı + Anadolu hiyeroglifi kullanıldı.
- **Anal’lar** (yıllıklar) tarafsız tarih yazıcılığına örnektir.
- Kanunları insancıdır: ölüm cezası yerine tazminat öne çıkar.

- **7. Ekonomi**

- Tarım ve hayvancılık temel geçim kaynağı.
- Demir madenini işleyen ilk uygarlıklardan biri.

Özet - Frigler (M.Ö. 1200 – M.Ö. 676)

- **1. Köken ve Etnik Yapı**
- Balkanlar üzerinden Anadolu'ya gelen **Hint-Avrupa kökenli Trak kavimlerinden** türemişlerdir.
- Hititlerin yıkılmasından sonra Orta Anadolu'da siyasi güç oldular.
- **2. Coğrafya**
- Ankara, Eskişehir ve Afyon çevresinde yerleştiler.
- Başkent: **Gordion**.
- **3. Önemli Olaylar**
- En güçlü dönemlerini **Kral Midas** zamanında yaşadılar.
- Kimmerler'in istilasıyla yıkıldılar.

Özet - Frigler (M.Ö. 1200 – M.Ö. 676)

- **4. Devlet Yönetimi**

- Krallık vardı. Kralların dini ve siyasi otoritesi yüksekti.

- **5. Din ve Kültür**

- Baş tanrıça **Kibele (bereket tanrıçası)** idi.
- Tarıma büyük önem verildi: sabanı kırmak ölümle cezalandırılırdı.

- **6. Yazı ve Sanat**

- **Fenike alfabesi** kullandılar.
- Dokumacılıkta ileri idiler, ünlü **tapates (kilim)** üretttiler.
- Kaya anıtları (ör. **Midas Anıtı**) dikkat çekicidir.

- **7. Ekonomi**

- Tarım ve hayvancılığa dayalı.
- Seramik, maden ve dokuma işçiliği gelişti.

Özet - Lidyalılar (M.Ö. 687 – M.Ö. 546)

- **1. Köken ve Etnik Yapı**
- Anadolu kökenli bir halktır.
- Hititlerin ardından Batı Anadolu'da ortaya çıktılar.
- Yunanlarla sıkı kültürel ve ticari etkileşim içindeydiler.
- **2. Coğrafya**
- Batı Anadolu'da, **Gediz ve Küçük Menderes Nehirleri** arasında.
- Başkent: **Sardes (Sart)**.
- **3. Önemli Olaylar**
- Kurucusu: **Kral Gyges**.
- En parlak dönem: **Kral Kroisos (Karun)**.
- Persler tarafından yıkıldılar (M.Ö. 546).

Özet - Lidyalılar (M.Ö. 687 – M.Ö. 546)

- **4. Devlet Yönetimi**

- Krallık vardı. Merkeziyetçi bir sistem gelişti.

- **5. Ekonomi**

- Tarihte **ilk madeni parayı** bastılar (elektron sikkeler).
- **Kral Yolu**'nu inşa ettiler (Sardes–Susa arasında).
- Ticaret gelişti, parayla ekonomi düzenlendi.

- **6. Din ve Kültür**

- Çok tanrılı din sistemi.
- Yunan tanrılarına benzer tanrılara taparlardı.

- **7. Yazı ve Sanat**

- **Fenike alfabesi** kullandılar.
- Yunan sanatından etkilenmişlerdir.

Özet - Urartular (M.Ö. 900 – M.Ö. 600)

- **1. Köken ve Etnik Yapı**

- Doğu Anadolu kökenli bir halktır.
- **Hurri kökenli** oldukları kabul edilir.
- Asurlulara karşı güçlü bir devlet kurdular.

- **2. Coğrafya**

- Van Gölü çevresi merkezdir.
- Başkent: **Tuşpa (Van)**.

- **3. Önemli Olaylar**

- Krallarının unvanı: “Tanrı Haldi’nin yeryüzündeki temsilcisi”.
- M.Ö. 7. yy’da Medler tarafından yıkıldılar.

Özet - Urartular (M.Ö. 900 – M.Ö. 600)

- **4. Devlet Yönetimi**
- Güçlü krallık ve askerî sistem vardı.
- Krallık, kalelerle donatılmış şehir merkezlerine dayanıyordu.
- **5. Din ve Kültür**
- Baş tanrı: **Haldi** (savaş tanrısı).
- Tapınak ve kaleler dinsel-siyasal merkezlerdi.
- **6. Yazı ve Bilim**
- Çivi yazısı kullandılar.
- Su kanalları, barajlar ve sulama sistemleri geliştirdiler (ör. **Şamram Kanalı**).
- **7. Ekonomi**
- Tarım, hayvancılık ve madencilik temel geçim kaynaklarıydı.
- Demir işlemeciliğinde ileri idiler.
- **8. Sanat ve Mimari**
- Taş işçiliği ve kale mimarisiyle ünlüdürler.
- Kaya mezarları dikkat çekicidir.

- **Hititler – Kadeş Antlaşması**
- **Tarihî Arka Plan:** Hititler ile Mısır, Suriye topraklarının hâkimiyeti için sık sık karşı karşıya gelmişti. En ünlü çatışmaları MÖ 1274'teki **Kadeş Savaşı**dır.
- **Anlatı:** Savaş uzun sürmüş, iki taraf da kesin bir üstünlük sağlayamamıştı. Bunun üzerine tarihte bilinen **ilk yazılı barış antlaşması** imzalandı. Antlaşmada karşılıklı saldırmazlık, esirlerin iadesi ve müttefiklik şartları yer aldı.
- **Efsanevi Yönü:** Antlaşmanın bir kopyası bugün **BM binasında sergileniyor**. Bu nedenle Hititler, “barışın öncüleri” olarak anılıyor.

- **Frigler – Kral Midas’ın Hikâyesi**

- **Midas’ın Kulakları:**

- Rivayete göre Kral Midas, Pan ile Apollon arasında yapılan bir müzik yarışmasında hakemlik yapar.
- Midas, Pan’ın çaldığı kavalı daha çok beğenir. Ancak müzik tanrısı Apollon, kendi lirini üstün görür.
- Apollon, Midas’ın zevksizliğine kızar ve ona **eşek kulakları** verir.
- Midas, kulaklarını gizlemek için bir sorguç takar. Durumu sadece berberi bilir. Berber, sırrı saklayamaz ve toprağa gömer. Ama sır topraktan filizlenen sazlıklardan duyulur: **“Kral Midas’ın kulakları eşek kulaklarıdır!”** diye fısıldar.

- **Midas’ın Dokunuşu:**

- Başka bir efsaneye göre, Midas’ın dokunduğu her şey altına dönüşür. Önce bu güce sevinir ama sonra yemek yiyemez, kızına sarılamaz hâle gelir. Sonunda pişman olup tanrılara yakarır.
- Bu hikâye “açgözlülük” ve “hırsın sonu” üzerine evrensel bir ders içerir.

- **Lidyalılar – Karun’un Hazineseri**
- **Kral Kroisos (Karun):**
 - Lidyalıların en ünlü kralıdır. Zenginliğı dillere destandır.
 - “Karun kadar zengin” deyimi, onun inanılmaz servetinden gelir. Çünkü Lidyalılar **ilk madeni parayı** basmış, Sardes şehrini bir ticaret ve zenginlik merkezi hâline getirmişti.
- **Anlatı:** Rivayete göre Karun, altınla dolu hazinelerini yer altına saklatmıştı. Ancak Perslerin saldırısıyla tahtını kaybetti. Halk arasında hâlâ “Karun’un hazineleri gömülü” efsaneleri dolaşır.
- **Efsanevi Yönü:** Bazı söylencelerde Karun, tanrılara meydan okuduğı için cezalandırılmıştır; zenginliğinin ona mutluluk getirmediğı anlatılır.